

- ласти // Рыбное хозяйство Украины. - Керчь: Керченский государственный морской технологический университет, 2005. – Вып.5(40). – С. 15-18.
7. Правдин И.Ф. Руководство по изучению рыб. // «Пищевая промышленность». М., 1966. –366 с.
 8. Чугунова Н.И. Руководство по изучению возраста и роста рыб. – М.: Издательство АН СССР, 1979. – 163 с.
 9. Аксютин З.М. Элементы математической оценки результатов наблюдений в биологических и рыбохозяйственных исследованиях. - М.: Пищевая промышленность, 1968. - 288 с.
 10. Гейна К.М. Особливості промислового використання ляща Дніпровсько-Бузької гирлової системи // Таврійський науковий вісник. – Херсон: Айлант, 2014. – Вип. 87. - С. 164-169.
 11. Денисов Л.И. Промышленное рыболовство на пресноводных водоемах. – М.: «Легкая и пищевая промышленность», 1983. – 272 с.
 12. Тюрин П.В. Биологические обоснования регулирования рыболовства на внутренних водоемах. – М.: «Пищепромиздат», 1963. – 120 с.

УДК 634.8:663.2:581.5

ЕКОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИДІЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ ДЛЯ ВИН З ЗАЗНАЧЕННЯМ ПОХОДЖЕННЯ

*Буласеа Ю.Ю. - здобувач, Національний науковий
центр «Інститут виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова»*

Постановка проблеми. Вільна конкуренція та захист вітчизняних виробників винопродукції можливі за умови виходу на ринки з захищеним продуктом (в тому числі захищеним найменуванням за походженням), тобто з оформленим відповідно до вимог міжнародного законодавства. Для цього необхідні нормативно-правові акти регулювання процесів виробництва виноматеріалів високої якості, актуальні чіткі дані про фактичний стан насаджень та ступінь забезпеченості заводів України вітчизняними виноматеріалами, а головне, – виділені шляхом експериментальних досліджень екологічних умов території макро- та мікрорайони виробництва виноматеріалів високої якості.

Стан вивчення проблеми. Аналіз європейської нормативно-правової бази дозволив зробити висновок про необхідність законодавчого забезпечення системи виробництва вин високої якості не лише в рамках регулювання виновиробництва, а й вибору сортименту, оптимальних за екологічними умовами ділянок для насаджень та їх юридичного оформлення як вин з зазначенням походження (Згідно Постанови ЄС про загальну організацію ринку вина та супутніх до неї правил щодо категорій продукції, виноробної практики та захищених найменувань за походженням і географічних зазначень PDO/PGI (Постанови ЄС 479/2008, 606/2009, 607/2009), якими регулюється міжнародний ринок вина).

Таким чином особлива увага сучасних досліджень відводиться комплексній оцінці ампелоекологічних умов (геоморфологічних, ґрунтових і кліматичних), що є науковим обґрунтуванням отримання високоякісної продукції за рахунок розміщення насаджень на територіях, де вони можуть максимально розкрити свій потенціал. Встановлені в різних країнах критерії оптимальності екологічних умов для винограду вимагають уточнення і вдосконалення для конкретних територій і сортів. Тобто дослідження базуються на наступних принципах: територія вирощування винограду розглядається як єдина ампелобіогеосистема, виконується кількісна оцінка та картографування екологічних умов, на основі синтезу результатів однофакторних досліджень екологічних умов території складаються комплексні ампелоекологічні карти, вибір сортименту та визначення об'ємів виробництва продукції здійснюється за результатами картографування та еколого-бонітетного аналізу [1, 2, 3, 5, 7].

Основою при створенні вітчизняного винного продукту з зазначенням походження мають стати сорти селекції вітчизняних наукових установ та аборигенні технічні сорти. Лише за таких умов українські винороби зможуть зайняти власну нішу на міжнародному ринку і конкурувати з всесвітньовідомими брендами. Державний реєстр сортів, рекомендованих до закладки на території України включає близько 70 сортів технічного напрямку, 9 з них належать селекції Інституту ім. В.Є. Таїрова.

Результати аналізу сортименту Одеської області свідчать про те, що 14% площі насаджень технічних сортів представлені сортами вітчизняної селекції, з них 12,6% – сорти селекції Інституту ім. В.Є. Таїрова (сім сортів площею близько 2,2 тис. га): Одеський чорний (1,5 тис. га), Сухолиманський білий (0,5 тис. га), Мускат одеський (0,1 тис. га) та ін. [4]

Насадження аборигенних сортів винограду зустрічаються досить рідко і займають невеликі площі, часто потребують реконструкції та перезакладки. Одним з господарств, що мають на своїй території ділянки з аборигенними сортами, такими як Тельті Курук, є ТОВ «Агрофірма Шабо».

Завдання і методика досліджень. Мета досліджень полягала у виділенні ділянок виробництва високоякісної сировини для вин з зазначенням походження.

Виділення територій для отримання якісної сировини та виробництва вин з зазначенням походження можливе за умови проведення комплексних ампелоекологічних досліджень територій і виділення оптимальних за екологічними умовами ділянок для ведення виноградарства, обстеження існуючих виноградних насаджень з метою оцінки їх стану та надання якісної характеристики [1, 2, 6].

Дослідження виконані за допомогою картографічних матеріалів, ґрунтових нарисів, результатів експедиційних досліджень та результатів лабораторних фізико-хімічних аналізів. Експедиційні обстеження насаджень виконувались протягом 2011-2013 рр.

Результати досліджень. Ампелоекологічні дослідження виконані на території трьох виноградарсько-виноробних господарств, що, згідно ампелоекологічного районування виноградарської зони України, належать до різних ампелоекологічних районів: ДП «ДГ «Таїровське» ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова» (Дністровсько-Хаджибейський район), ТОВ «Агрофірма Ша-

бо» (Шабський піщаний масив), ДП «Агро-Коблево» (Тилігульсько-Південнобузький район).

Землі ДП «ДГ «Таїровське» розташовані в східній частині Овідіопольського району Одеської області. Станом на 2014 р. в господарстві під виноградниками зайнято близько 160 га, з них 88 га – під технічними сортами. Найбільші площі зайняті під сортами Одеський чорний, Сухолиманський білий, Мускат Одеський (47%, 20% і 11% насаджень відповідно).

Рельєф території слабкопагорбкуватий з абсолютними відмітками висот до 50 м і стрімкістю схилів до 5°. Ґрунтовий покрив території представлений чорноземами південними малогумусними важкосуглинковими на лесах. На території ДП «ДГ «Таїровське» виділено 4 мікрокліматичних райони з різними величинами середнього із абсолютних мінімумів температури повітря взимку і сумами температур вище 10°C за беззаморозковий період з 50 і 10% імовірністю. Результатом комплексних досліджень екологічних умов території стало виділення 10 ампелоекологічних типів земель. Ділянки семи ампелоекотопів є оптимальними за екологічними умовами для вирощування винограду та отримання якісної сировини, що може бути використана для виробництва вин з зазначенням походження.

Територія ТОВ «Агрофірма Шабо» розташована в східній частині Білгород-Дністровського району Одеської області на березі Дністровського лиману. Станом на 2014 р. господарство займається вирощуванням винограду на площі близько 1140 га, переважаючими за площами є сорти Каберне Совіньон, Шардоне, сорти групи Піно, Тельті Курук.

За геоморфологічною будовою територія представлена надзаплатною терасою (структурною і алювіальною) і характеризується наявністю невеликих понижень (блюдець). Рельєф території слабкопагорбкуватий з абсолютними відмітками до 50 м і стрімкістю 0-3°. За дослідженнями ґрунтового покриву на території переважають чорноземи південні слабогумусні легко- та середньосуглинкового гранулометричного складу та піски (близько 58% та 23% території відповідно). На досліджуваній території виділено 6 типів місцеположень, що відрізняються мікрокліматичними умовами, та згруповані в три райони. За результатами комплексних досліджень на території виділено 15 ділянок, різних за набором екологічних умов, які згруповані в 9 ампелоекотопів. Оптимальними за екологічними умовами для отримання якісної сировини для виробництва вин з зазначенням походження рекомендовано ділянки 7 ампелоекотопів.

Землі ДП «Агро-Коблево» розташовані в південно-західній частині Березанського району Миколаївської області на березі Тилігульського лиману. Станом на 2014 р. господарство спеціалізується на вирощуванні винограду технічних сортів та зернових. Площа насаджень, зайнята під технічними сортами, складає близько 930 га. Переважаючими сортами є: Совіньон зелений, Шардоне, Каберне Совіньон, Бастардо Магарачський, Аліготе.

Більша частина території господарства представляє собою рівнинні землі з відмітками висот на корінній рівнині в 45 м над рівнем моря та стрімкістю 0-3°, які розчленовуються балками в напрямку до моря. Схили балок слабопологі, пологі та круті. Ґрунтовий покрив в основному представлено темнокаштановими ґрунтами різного ступеню змитості середньосуглинкового гра-

нулометричного складу (близько 85% території). Вздовж лиману ґрунти характеризуються різним ступенем солонцюватості і засолення. За показниками морозонебезпечності та теплозабезпеченості територія поділена на 4 мікрокліматичні райони. На території господарства виділено 16 ампелоекотопів, екологічні умови яких оптимальні для ведення виноградарства.

На виноградниках базових господарств проведені експедиційні обстеження, за результатами яких виконана оцінка стану виноградних насаджень та приведена їх якісна характеристика з зазначенням сорту, року закладання, схеми посадки та формування кущів, місця походження саджанців, урожайності, цукристості та ін. Також виконана фіксація даних про агротехнічні особливості вирощування насаджень та технічні характеристики винограднику.

За результатами досліджень визнані перспективними як сировинні ділянки для виробництва вин з зазначенням походження (за умови подальшого нормативно-правового забезпечення виробництва) насаджень сортів Тельті Курук, Одеський чорний, Мускат Одеський, Мерло, Рислінг Рейнський, Шардоне та Каберне Совіньон (табл. 1).

Таблиця 1 – Характеристика виноградних насаджень

1	Показники	Значення показника			
		ДП «ДГ «Таїровське»	ТОВ «Агрофірма Шабо»	ДП «Агро-Коблево»	
2	№ ділянки	23	17	34	
3	Сорт винограду	Сухолиманський білий	Тельті Курук	Одеський чорний	
4	Підщепа	РхР 101-14	кореневласні	РхР 101-14	
5	Площа насаджень, га	6,00	6,00	22,00	
6	Рік садіння	2006	1978	2002	
7	Схема садіння, м	3,0x1,5	2,5x1,5	3,0x1,0	
8	Формування кущів	2-штамбовий 2-плечій, 1,0 м	безштамбовий в'яловий	Гюйо	
9	Походження саджанців	Україна	Україна	Україна	
10	Навантаження куща пагонами	13,8	22,0	13,7	
11	% плодоносних вічок на кущ	81,9	64,9	72,9	
12	Коефіцієнт	Плодоносності	1,37	1,45	1,85
13		Плодоношення	1,15	0,94	1,35
14	Урожайність, ц/га	51,4	32,1	71,2	
15	Цукристість, г/дм ³	188	190	198	
16	Титруєма кислотність, г/дм ³	7,3	6,5	6,8	
17	Зрідженість, %	4,9	42,0	11,0	
18	Ступінь забур'яненості, бали	1	1	1	
19	Пошкодження хворобами, бали	0	0	0	
20	Оцінка насаджень*	перспективні	потенційні	перспективні	

* оцінка насаджень виконана згідно методики комплексної оцінки стану існуючого винограднику [6].

Висновки та пропозиції. В результаті проведення комплексних ампелоекотопічних досліджень та виконання якісної оцінки виноградних насаджень на території господарств ДП «ДГ «Таїровське», ТОВ «Агрофірма Шабо», ДП «Агро-Коблево» виділено оптимальні за екологічними умовами ділянки для вирощування винограду та ділянки насаджень сортів Тельті Курук, Одеський

чорний, Мускат Одеський, Мерло, Рислінг Рейнський, Шардоне та Каберне Совіньон, що можуть бути використані як сировинні для виробництва вин з зазначенням походження за умови подальшого нормативно-правового забезпечення їх виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Власов В. В. Агроекологічні аспекти концепції розвитку виноградарства в Одеській області / В. В. Власов, О. Ю. Власова // Аграрний вісник Причорномор'я: збірник наукових праць. – Одеса: ОДАУ, 2007. – Вип. 37. – С. 58-62.
2. Власов В. В. Экологические основы формирования виноградных ландшафтов / В. В. Власов. – Арциз: ФОП петров О.С., 2013. – 248 с.
3. Егоров Е. А. Анализ правоустанавливающей практики организации систем производства вин высшей категории качества / Е. А. Егоров, Т. И. Гугучкина, И. В. Оселедцева // Научные труды ГНУ СКЗНИИСиВ. – Краснодар: ГНУ СКЗНИИСиВ, 2013. – Том 4. – С. 219-229.
4. Заключний звіт НДР «Створення кадастру виноградників України з урахуванням екологічних умов» за договором з Міністерством аграрної політики та продовольства України за № 59. – ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова». – Одеса, 2012. – 175 с.
5. Кисиль М. Ф. Основы виноделия с элементами экологизации / М. Ф. Кисиль // Науч.-практ. ин-т садоводства, виноградарства и пищевых технологий. – Кишинев: Б. и. (Tirogr. AŞM), 2010. – 208 с.
6. Пат. 37552 Україна. Спосіб комплексної оцінки стану існуючого виноградника / Власов В.В., Шапошнікова О.Ф., Андрійчук О.Є.; заявник та патентовласник ННЦ «ІВіВ ім. В.Є.Таїрова». – Заявл. 19.08.08; опубл. 25.11.08, Бюл. № 22.
7. Толоков Н.Р. География винных наименований в Ростовской области / Научное наследие Я.И. Потапенко – основа современной науки о винограде и вине: мат.межд.науч.-практ.конф. // ГНУ Всерос.НИИВиВ им. Я.И. Потапенко Россельхозакадемии. – Новочеркасск: Изд-во ГНУ ВНИИВиВ Россельхозакадемии, 2014. – С. 93-99.

УДК 504.3.054

ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОГО РОЗПОДІЛУ ВУГЛЕКИСЛОГО ГАЗУ В АТМОСФЕРІ НАД ТЕРИТОРІЄЮ УКРАЇНИ

Бургаз О.А. – к.географ., Одеський державний екологічний університет

Постановка проблеми. Проблема глобального кругообігу вуглецю (ГКВ) привернула за останні десятиліття особливу увагу у зв'язку з численними, часто спекулятивними, поясненнями ролі CO₂ в зміні клімату в майбутньому [1]. На жаль, до теперішнього часу відсутня достатньо об'єктивна оцінка цієї ролі.